

СВЕТОСЛАВ МИНКОВ

АЛХИМИЯ НА ЛЮБОВТА

chitanka.info

На мен, знаете, и досега още не ми е ясно защо светът е устроен така, че опашката на прасето например е завита на колелце, а пък опашката на лисицата си виси спокойно надолу и дори се влачи по земята. Не ми е ясно така също защо зъбите на негрите са бели като нашите, когато кожата им е черна като катран. Не ми е ясно, най-сетне, защо хората, които се обясняват един другиму в любов и са, тъй да се каже, съвсем ефирни в чувствата си, изпадат обикновено в такива едни делириумни състояния на душите, че решават да се оженят и да се превърнат, с извинение, в хайвани.

— Хей, приятелю, я си затваряй устата! Тая работа не е тъй проста, както си я мислиш!

Зная, бе братя, много добре ми е известно, че има неща неизбежни, чел съм нещичко и за кармата, години наред съм си блъскал главата над въпроса за семейното щастие, ала все пак едно ми се вижда необяснимо: как тъй човекът, който до вчера е носил на любимата си букети от рози и е декламирал в коленете й разни там брилянтни поеми за луната, изведнъж започва да й носи спанак или вързана за показалеца си салата, да й подхвърля миризливия си чорап за кърпене и дори да я ругае, задето е счупила иглата на примуса?

— Е, туй вече минава всяка граница на приличието! Какъв е тоя бруталитет в изразните средства?

Защо, бе братя, защо се възмущавате от откровеността на автора, а не се възмущавате от спанака, от миризливия чорап и от примуса? Или ще речете: такива думи в литературата не се приказват. Моля, чакайте да се разберем. Че литературата да не е нещо седефено, да не е нещо като баклава или кадаиф? Ще си хапнеш, значи, едно парченце, ще ти стане сладко, после ще пиеш чаша вода и ще заспиш, така ли? Вярно е, има и такава литература, но тя е за библиофилите. Вие, живите любознателни люде, които клюкарствувате на всяка крачка и говорите на закрито всевъзможни мръсотии, ще продавате другиму тая ваша парадна естетика, а сега ще мълчите и ще слушате. Житейските въпроси трябва да се разглеждат малко медицински, сиреч — без срам и без стеснение. Няма какво да се лъжем и да играем кегелбан с благоприличието.

И тъй, имало едно време...

Не, така започват приказките. Чисто и просто, ще кажем:

Отначало уж всичко върви като по мед и масло. Струва ти се, че и задгробният живот няма да ти стигне, за да се обясниш в любов на тая, която обичаш и която сънуваш и денем с отворени очи. Шушукате си, знаете, със скъпата половинка най-нежни излияния, филтрирани през тройно копринено сито, гледате се с някакво божествено умиление и чувствувате, че не можете да живеете нито миг един без друг. На всичко сте съгласни, от всичко сте доволни. Няма никакви противоречия помежду ви, нито пък в характерите ви се забелязват каквито и да било различия. Като ви гледа човек, просто му се иска да подскочи от възторг. Радва ви се като на новоизлюпени пиленца. Ама и вие сте такива едни чистички, пухкавички, добрички — втора двойка като вас едва ли има на света. Брей, дявол да го вземе, разсъждава си страничният наблюдател, славно нещо било това любовта!

— На Нептун живеят хора! — ще каже наиздателно единият от двамата.

— Живеят, разбира се! — ще се съгласи веднага другият. Или:

— Аз не обичам варени яйца!

— И аз също!

Или:

— На левия ми крак е излязъл мазол?

— И на мен също!

И в огледалната вода на това ненарушимо съгласие и единомислие цъфти и се смее бялата лилия на възвишените чувства. Ръкомахате вие и се кълнете един другиму във вечна обич, сравнявате очите си със синчец, с теменуги, с къс от лазурното небе, разправяте работи, дето няма да ги бъде, ругаете еснафите и се правите, че не забелязвате уличните кучета, които дигат крак край оградите на къщите и електрическите стълбове — изобщо, откъсвате се напълно от така наречената пошла действителност и поетизирате с горда самоувереност. Свършите ли с живота, ето че прекрачвате прага на смъртта и там попадате изведнъж в стихията си. С една трогателна сериозност, която събужда у вас плачливо разнежване към собствената ви загиваща личност, вие заявявате, че ще се хвърлите под трамвая или ще се обесите, че ще се отровите с цианкалий или ще се застреляте, че ще се разболеете и ще умрете от чума, от тифус, от дифтерит, от перитонит — само за да уплашите другия и да разберете горе-долу как той би посрещнал вашето изчезване от белия свят. И когато другият

отговори разхълцан, че не ще преживее смъртта ви и че сам ще си забие някоя ножица в сърцето, вие се успокоявате, усмихвате се самодоволно и решавате да поотложите разходката си с погребалната кола за неопределено време. Тогава именно вие се връщате отново в живота и заедно с вашия верен спътник отивате в някоя малка млекарничка да ядете кисело мляко или пък влизате в някой пуст ресторант, където единственият келнер ви посреща като фокусник с разперена салфетка. Така минава неусетно времето, после вие се изпращате с часове по улиците, държите дълго ръцете си една в друга и се уверявате с плувнали в щастие очи, че не ще можете да дочакате безкрайно далечния час на утрешната среща.

Понеже отношенията между двамата влюбени стават от ден на ден все по-интимни, отгук нататък, за по-голямо удобство, ние ще говорим вече в трето лице. Тъй и вълкът ще бъде сит, и агнето — цяло, защото авторът ще се занимава със съвсем непознати хора и читателят няма да се чувства неловко в положението на герой, както беше досега.

В такъв случай, значи, ние трябва да намерим имена за нашия бъдещ персонаж, за да бъдем освободени от всякаква предполагаема отговорност.

Съгласно една стара сантиментална традиция влюбените ненавиждат смъртно своите истински имена, които смятат за твърде варварски и неблагозвучни. Те предпочитат галените обръщения, като „пиленце“, „гълъбче“, „жабче“, „мишле“ и тъй нататък — все такива едни зоологически епитети. Ала най-често, разбира се, единият от двамата се нарича Беба, а другият Буби. Тия две имена сякаш са се наложили със своята двусрична нежност, та са станали общо употребяеми и неизбежни за всяка влюбена двойка, макар че името Буби, простете за изрази, звучи малко кучешки и неволно ни спомня за дресираните къщни фокстериета с кожено герданче на шията. Впрочем ние сме далеч от мисълта да преустройваме света и да си бъркаме носа в частния живот на хората, затова ще тръгнем по общото течение и занапред ще наричаме нашите герои също Беба и Буби.

И тъй, от деня на своето второ кръщение Беба и Буби навлизат във все по-интимни отношения, започват да чувствуват влечение към реалността и съвсем неусетно миросват душите си с рициновото масло на всекидневието. С пълно право горните няколко думи могат да се

изтълкуват двусмислено и да събудят у читателя известно неприлично подозрение — ето защо ние ще издигнем веднага успокоителния девиз на английския орден на жартиерата:

„Nonni soit qui mal y pense!“ сиреч: „Срам за тоя, който мисли лошо!“

Да, в интимността на двамата наши герои няма нищо неморално и осъдително, нищо такова, което би могло да зачерви лицето на стопроцентовия девственик. Чисто и просто романтичната сърдечна близост на Беба и Буби започва да се изражда постепенно в една взаимна и непрекъсната грижа за тяхното здраве, широтата на чувствата се сменя с тревожния егоизъм за физическото им безсмъртие и така настъпва втората фаза в любовта на нашата двойка, когато аспириновата таблетка става разковниче на щастието. Беба трепери като истинска милосърдна сестра над своя любим, кара го почти насила да ходи при зъболекар, да смърка ментол, да си маже екземата с някакъв жълт мехлем, който превръща лицето му в безнадеждна и трагична реклама на медицинското безсилие, най-сетне хваща го за ръка и го води като дете от магазин на магазин да му избира галоши, с риск да я видят познати и да я обадят на домашните й. От своя страна Буби се сърди на Беба, че не се облича в по-дебели дрехи, купува й реглисови бонбончета против кашлица, влиза с нея в първата аптека и казва на аптекаря: „Извинете, можете ли да сложите малко йод върху пръста на госпожицата?“ — с една дума, личи си, че от тоя човек ще излезе съпруг и половина.

Но да навлезем в третата фаза на отношенията между двамата влюбени и да видим какво става по-нататък.

Ако си представим времето като някакъв много дълъг кремвирш, а часовника — като ненаситен гладник, който си отхапва непрекъснато от тоя кремвирш, тогава съвсем лесно можем да кажем, че когато часовникът стигне до средата на кремвирша — между Беба и Буби възникват първите сериозни недоразумения. Обикновено недоразуменията започват с това, че родителите на Беба научават по някакъв загадъчен път за връзките й с Буби и решават да сторят всичко възможно, за да я отделят от него. В повечето случаи, разбира се, тая строгост на нейните родители е само поза, с която те искат да подчертаят непоклатимия пуритански морал на старото поколение. Ала все пак, тъй или иначе, важното е, че близките на Беба внасят смут

в душите на нашите герои и посипват с пипер каймака на тяхната узряла вече любов.

Ала нека бъдем малко по-живописни. Един ден Беба идва при Буби със зачервени очи и с подути клепачи и му съобщава на глътки, че баща ѝ знае всичко, че бил се заканил да ѝ заключи вратата, ако тя продължава да закъснява вечер и да го лъже, че е ходила на кино с Анчето, че той, като запасен полковник с два ордена за храброст, щял да се срещне лично с Буби и да го предупреди да не задирия повече дъщеря му, тъй като в противен случай щял да стреля с парабел... Понататък Беба не може да говори, защото се задавя от вълнение и от очите ѝ закапват едри сълзи.

Буби стои като треснат и дълго не може да дойде на себе си. Някъде в далечината той вижда храбрия запасен полковник с насочен насреща му пистолет и това страшно видение смразява кръвта му. Ала лека полека той се опомня и засипва любимата си с куп въпроси.

Отде е научил баща ѝ всички тия неща? Какво му влиза нему в работата да пречи на щастието на дъщеря си? Най-сетне дъщеря му слива ли е имала в устата си, та не му е казала, че човекът, когото обича, не е някой простак и развейпрах, а главен писар във финансовото министерство, който може да стигне до книговодител и дори до счетоводител, ако правителството не падне от власт?

— Чуден човек си ти наистина! — скимти Беба и гледа с безкрайна тъга жестоко оскърбения Буби. — Мислиш ли, че аз съм мълчала и че не съм му казала всичко?

— Е, и той какво ти отговори?

— Нищо. Хич не иска и да ме слуша. Разправя ми, че такава любов като нашата била само губи време. Той ми бил намерил някакъв адвокат, за когото щял да ме годява.

— И ти, разбира се, това и чакаш! Да се разделиш с мен и хоп — да се залепиш за адвоката!

— Ако не можеш да измислиш нещо по-умно, моля ти се, не ме разстройвай още повече! Ти знаеш, че аз обичам само теб и че само за теб ще се омъжа!

Въодушевен от това предизвикано признание, Буби избухва в някаква неукротима екзалтация на решителност и на жажда за отмъщение едновременно.

— Хей, господине! — крещи той към невидимия полковник. — Ела с три парабела, ако искаш, хич окото ми няма да мигне! Аз ще те убия с презрение, варварин с варварин! За адвокат ще годяваш дъщеря си, а?

Беба изтръпва от уплаха и се мъчи да успокои внезапно побеснелия честолюбец.

— Не се тревожи, Бубенце! — шепне тя. — Всичко ще се нареди. Баща ми не е толкова лош, колкото си го представяш. Най-сетне съгласи се, че той има право да се съмнява в добрите ти намерения, щом като ти не си се явил досега при него и не си поискал ръката ми.

— А, тъй ли била работата? — изпищява като ужилен Буби и отскача назад. — Махни се от очите ми, мизернице! Значи и ти мислиш като него? Ти, която си се клела, че ме обичаш съвсем чисто и че ще отидеш накрай света с мене, ти, същата, се осмеляваш сега да ми подхвърляш просташкия намек за женитба? Не искам да те видя повече! Върви при баща си! Върви при адвоката!

Ала ето че и Беба се изкачва върху златния престол на своята женска гордост и самолюбие и отвръща с жигосваща логика:

— Добре, аз не желая да ти се натрапвам! Едва сега ми става ясно, че и ти си бил като всички други мъже. Искал си, значи, да си минаваш времето с мен и в края на краищата да ме захвърлиш като парцал. Тъй постъпват само подлеците! Боже, боже, колко съм се лъгала!

— Не, аз никога не съм бил подлец! — оправдава се Буби. — Обичал съм те, обичам те и сега още и неведнъж съм ти казвал, че ще се ожения за теб. Но така вулгарно да се говори за нашата женитба, това не мога да понасям. Остави да си дойде всичко естествено, без насилие и без да създаваш впечатлението, че едничката ти цел е да се омъжиш!

— Но, боже мой — възмущава се Беба, — какво вулгарно има в това да си създадеш семейство, да узакониш връзката си с любимия човек, да се грижиш от сутрин до вечер за него, да му приготвяш закуска, да го изпращаш на работа, да му пъдиш мухите от лицето, когато той спи? Цял живот ли ще скитаме все така из улиците и ще се крием от хората като престъпници?

Отново трогнат и заплепен от тая рядка самоотверженост на своята бъдеща съпруга, която мечтае за доброволното робство на

смирена весталка край домашното огнище, Буби се разколебава в нечистите си подозрения и изведнъж всичко му става розово.

Той обяснява на любимата си, че на самия него отдавна вече му е дотегнало да се скита немил-недраг по улиците, че иска най-сетне да се прибере с нея, макар и в една стаичка, и ей така — да си седят двамата един до друг, да си пият чай, после тя да плете, да речем, дантела, а той да ѝ чете някакъв роман или пък да ѝ свири на флейта.

Беба слуша прехласната медоносните планове на укротения от собствената си фантазия Буби и не може да се нарадва на непристорената искреност, която лъха от думите му. В жадната ѝ за спокойно съществуване душа израства тънка и зелена като магданоз надежда, че скоро, може би твърде скоро, тя ще бъде облечена в бяла венчална рокля и ще приема весело честитките на своите неомъжени още другарки.

Ала колкото и прекрасна да изглежда тая фалшива Рафаелова картина с безброй ангелчета над главите на двамата бъдещи съпрузи, от тоя ден нататък скандалите и недоразуменията между нашите герои започват да зачестяват с една упорита автоматичност. Беба гори от нетърпение да осъществи час по-скоро историческата среща между Буби и баща ѝ, а Буби все отлага, колебае се и примигва като ослепен от магнезиева светлина. Така двамата влюбени изпъват до скъсване нервите си В своята неспирна гонитба край хиподрума на брачното щастие, изгубват самообладание, пращат се взаимно по дяволите и стигат едва ли не до бой. Понякога те се сепват от тревожното съзнание, че има вече нещо счупено в любовта им, и от страх да не се отдалечат завинаги един от друг, разнежват се внезапно, прегръщат се и се обсипват с милувки, после изведнъж изпадат в своята сантиментална неврастения и подхващат още по-остро разправията помежду си. В края на краищата, разбира се, Буби слага смирено оръжието в нозете на достойния си противник и решава да се яви без по-нататъшно отлагане при човека с парабела, за да иска ръката на дъщеря му.

Това става обикновено през някой делничен ден на седмицата, когато предупрежденият вече баща трябва да играе ролята на изненадан от неочакваното посещение на кандидата за женитба.

До часа на своята съдбоносна визита Буби се намира в особено трескаво състояние и е съвсем разсеян. Той идва сутринта в

канцеларията, облечен в черно сако и райе панталони, и понеже лицето му има малко тъжен израз, неговите колеги се споглеждат многозначително и остават с впечатлението, че главният писар се е приготвил да върви на погребение. Без да размени нито дума с някого, Буби сяда на мястото си, хвърля равнодушен поглед към натрупаните върху масата му преписки, сетне вперва вторачено очи в шишенцето с лепило и остава така замислен за дълго. Наредените около него пишещи машини тракат в надпревара и — сред всичкия тоя метален шум на подскачащи клавиши, на съскащи валяци и на дрънкащи сигнални звънчета, сред тоя безначален канцеларски хаос, из който се раждат, записани върху бяла хартия, великите мисли на безсмъртните бюрократи — човек усеща едно страшно замайване, сякаш се намира на един метър от шумящите води на Ниагарския водопад. Сам Буби взема една черновка, неразгадаема като египетски папирус, и се опитва да я препише на машината си, ала клавишите се разместват под пръстите му и върху бялата хартия се занизват странни буквосъчетания, нямащи нищо общо с членоразделната човешка реч. Разбрал неспособността си за работа през тоя паметен ден, главният писар едва изтрайва до обед и тогава поисква отпуск, грабва си шапката и се измъква с облекчителна въздишка из канцеларията.

Къде прекарва той следобеда и какво става с него, из какви лъкатушни пътища блуждаят мислите му и в каква оранжерия цъфти душата му — това сигурно само ясновидците могат да кажат. Във всеки случай привечер, точно в уговорения час, Буби се изкачва бавно по широката каменна стълба на някакъв висок кооперативен дом, обръснат, напудрен и парфюмиран, спира се на площадката на четвъртия етаж и чете внимателно малките месингови табелки по вратите на всички апартаменти. Когато очите му съзират познатото име, той прави опит да преглътне сякаш някаква рибена кост, заседнала на гърлото му, ослушва се с десет чифта уши, които израстват мигом на носа му, на брадата му, по раменете му, по нозете му, след това протяга ръка към електрическия звънец и го натиска не дотам уверено. Но електрическият звънец си знае работата. Избръмчава той с всичка сила напук на тайнствения господин, който едва е докоснал копчето му, и почти в същото време някъде съвсем близо се чува тропот от съборен стол, после бърз шепот, после тичане по чорапи. Докато Буби разбере какво става, някакво око го стрелва

през решетестата дупчица на входната врата, а ето че и самата врата се отваря широко и една слугиня, нагиздена и варакосана, се изпречва насреща му с празнична усмивка на лицето.

— Моля, тук ли е господин Потайников? — пита със задгробен глас Буби и сърцето му става мъничко като грахово зърно.

— Тука е, тука е, заповядайте! — отвръща живо слугинята, която, както изглежда, отгатва интимните намерения на непознатия гост.

Буби прекрачва прага и потъва в тясно полутъмно коридорче, където го лъхва мирис на кисело зеле, ала слугинята разтваря пъргаво втора врата и мирисът на киселото зеле изчезва. Сега гостът окачва шапката си на една закачалка с огледало, в което се поглежда крадешком, и влиза в един квадратен вестибюл със зелени стени, с тежък бюфет, с кръгла маса и с няколко пружинени кресла, покрити тъй безцеремонно с бели калъфи, че всяко от тях изглежда облечено в нощница.

— Седнете! Почакайте малко! Той сега ще дойде — пояснява любезната слугиня и се скрива все тъй чевръста като невестулка.

Ние бихме могли да кажем много неща за душевното състояние на нашия беден герой, който сяда като попарен на едно кресло, бихме могли дори поема да напишем за трепетите на човешкото сърце пред великата неизвестност, в чиято пустота пропада като в бездънен кладенец всеки кандидат за женитба. Но по-добре е да не се простираме надълго и нашироко, а да се ограничим със забележката, че Буби загубва и ума и дума между четирите зелени стени на иначе все пак приветливия вестибюл. Сам дяволът сякаш стисва като лимон мозъка на главния писар и изцежда от него всички мисли, всички предварително заучени изречения и трогателни доводи за предстоящия словесен двубой между рицаря на прекрасната девойка и нейния баща. В главата на смутения гост се мяркат само отделни думи — една от началото, друга от края на блестящата реч, която трябваше да разколебае и най-отчаяния песимист със своята бодра и светла философия за живота. Ала вместо да разбуди дълбоко заспалата си памет и да си припомни нещо от онова, което искаше да каже, Буби се разсейва все повече, оглежда се с плахо любопитство наоколо и изведнъж се сеща за Беба.

Боже мой, тя като че не живее в тая къща! А ето, кожената й чантичка лежи полуотворена върху бюфета и от нея се подава тънката ситна дантела на кърпичката й. Дели кротува тя сега, скрита зад някоя от тия стени? Може би тръпне в лоши предчувствия, може би плаче, може би стои на колене пред коравосърдечния си баща и го моли да не бъде толкова жесток към човека, когото обича и ще обича до последния си час?

Една неочаквана кашлица, остра и сипкава, прекъсва хаотичните размишления на нашия герой и го накарва да извърне глава настрана.

В дъното на вестибюла, изскочило сякаш из самия под, стои едно дребно човече с посивели коси, с подстригани мустачки, с големи щръкнали уши и с тънка дълга шия. Облечено е това човече прилично, дори, бихме казали, твърде прилично, само бялата му колосана яка е малко широчка за птичата му шия и зелената му вратовръзка е изкривена някак смешно на една страна, от което може да се заключи, че новият ни познайник се отнася с похвална за възрастта си небрежност към тънкостите на своя тоалет.

При появата на тая загадъчна човешка фигурка Буби става от креслото си с едно смесено чувство на изненада, на състрадание и на внезапно успокоение.

Човечето пристъпва с наполеоновски крачки, като се мъчи да придаде строг израз на добродушното си лице, протяга важно ръка към госта си и се представя с отсечено изговаряне на името си:

— Потайников!

Буби хваща смело ръката му, удря токовете си и отвърща ухилен:

— Омайников!

След това двамата седат един срещу друг край кръглата маса и мълчат известно време, през което домакинът изважда из джобчето на жилетката си някакво лъскаво ключе и започва да чука отмерено с него по масата, а Буби го гледа и си мисли: „Я виж ти, това бил, значи, бащата на Беба? Та той съвсем не изглеждал тъй страшен. Да го духна само и ще падне“.

— Вашето име ми е познато — подхваща най-сетне домакинът, като скрива пак ключето в жилетката си, и с кротките си сиви очи поглежда изпитателно главния писар.

Ала чудно нещо. Буби не се плаши вече. Радостта му от живота се връща отново в него и залива със стихийна сила цялото му

същество. „Приказвай си ти колкото щеш, приятелю — разсъждава кандидатът за женитба, — ще ти държа аз на тебе сега една такава реч, че ще има да ме помниш, додето си жив!“

И наистина, необяснимо по какъв начин, в главата на госта възкръсва в един миг всичкото оново пъстро великолепие от думи, което бе погребано доскоро в паметта му. С учудващо и замайващо красноречие Буби разкрива пред изумения домакин целта на своето посещение, като обкичва речта си с мъдри афоризми за жената, за любовта и за брака, и се прави ту на наивен, ту на хитър, ту на врял и кипял в каквото му дойде на ум. И вместо да спре и да млъкне най-сетне, той се увлича все повече и повече, вдъхновен от смирената и безпомощна фигурка на събеседника си.

Дребното човече, което по-скоро прилича на някакъв продавач на библии, отколкото на запасен полковник, и то с два ордена за храброст, прави трагична гримаса, като че се готви да кихне, изважда повторно от жилетката си лъскавия ключ, с който отключва сякаш златното ковчеже на своите бисерни мисли, и казва:

— Аз, господин Омайников, се радвам много, че виждам пред себе си такъв един рядък идеалист като вас. Такива хора днес със свещ не можеш ги намери. По думите ви личи, че вие сте умен и сериозен момък, но само туй, за съжаление, не е достатъчно. Криво да седим, право да си приказваме, времето, в което живеем, се е обърнало с главата надолу и човек май трудничко свързва двата края. Хайде, за бекарите, както и да е — все ще се намери едно парче хляб и една завивка. Но за семейните въпросът е малко по-сложен. Още туй трябвало, онуй трябвало — къща е това, не е шега работа Сега вие, като сте решили да се жените, имате ли възможност да се грижите за жена, за деца, да бъдете изобщо съпруг на място?

— Вижте какво, господин Потайников — подскача възторжено Буби, — за това не се безпокойте! Малко нескромно е да говоря за себе си, но понеже вие го искате, ще ви кажа, че аз съм обмислил всичко и че вашата дъщеря ще живее при мен като в истински рай. Аз нито пия, нито пуша, нито комар играя — от работа право в къщи си отивам. А пък да ме знаете какъв съм прибран — просто умирам за семейство! Но по-добре да не ви приказвам сега за тия неща. Вие сам ще имате случая да ме опознаете по-отблизо и да разберете що за човек съм!

Домакинът поглежда доверчиво бъдещия си зет, преглъща самодоволно и продължава разпита си с предишната сериозност:

— Вие, струва ми се, работехте във финансовото министерство, нали?

— Да. Там съм временно главен писар, с изгледи за повишение. Свако ми е началник на отделение в министерството, та чрез него действувам за по-голяма служба. Обещана ми е положително книговодителска длъжност, чакам само да мине новият бюджет.

— Хубаво, много хубаво. Добре сте вие там във финансовото министерство. Все друго си е, джанъм, държавно учреждение. И въглища за зимата ще ви дадат, и доставка на мармалад за вас, чиновниците, ще направят, и разни неща на изплащане можете да вземате, а пък един ден и пенсийка ще си получавате. Отваряйте си само хубаво очите, да не си изгубите службицата, че навън е страшна криза... Ами преди малко споменахте, че свако ви бил началник на отделение в министерството Мога ли да зная как се казва?

— Топлийски! Власаки Топлийски!

— Топлийски... Топлийски... Власаки Топлийски... Не, не го познавам. Той е сигурно мъж на леля ви?

— Да, отличен човек. Научил е сам, представете си, четири езика и постоянно чете чужди книги. Интересува се предимно от стопански и финансови въпроси. Негови статии са печатани в италиански списания. Напоследък му искаха адреса, за да го впишат в един международен алманах.

— Браво! Ето на, такива хора като вашия свако са гордост за страната ни!... Ами родителите ви живи ли са? Баща ви с какво се занимава?

— Да, живи са. Баща ми е бил учител. Сега е пенсионер.

— По какво е бил учител

— По география.

— Тъй, тъй, много се радвам. Добри българи бяха някогашните наши учители. Не са като днешните, все на комунизъм да ги избива... Вие едно дете ли сте? Братя, сестри нямате ли?

— Имам само една по-голяма, омъжена сестра.

— За кого е омъжена?

— За агроном. И той също е много културен човек. Пътува често из провинцията и държи сказки за соята.

Видимо доволен от обясненията на кандидата за женитба, запасният полковник, или по-точно казано, запасното полковниче се отпуща на облегалото на креслото си, заглежда се някъде в тавана и гъделичка съзнанието си с приятната мисъл, че дъщеря му ще влезе в добро семейство. Буби пък седи настръхнал от щастие, като вижда, че атакуваната от него крепост ще падне скоро в ръцете му, и едва се съдържа да не скочи и да не разцелува бъдещия си тъст.

Докато двамата седят така, свързани вече с невидимите нишки на близкото роднинство, дръжката на отсрещната врата мръдва като жива и неволно подсказва, че от другата страна на вратата стои някой, който следи със затаен дъх развитието на съдбоносния разговор между мъжете във вестибюла.

Тогава домакинът нарушава мълчанието и произнася с подчертана снизходителност:

— А бе мен, ако питате, господин Омайников, аз нямам нищо против да се ожените за дъщеря ми. Не зная само тя какво ще каже. Вие говорили ли сте с нея по този въпрос?

— О, това оставете на нас — отвръща гузно усмихнат Буби. — Ние отдавна се обичаме.

— Е, щом сте се харесали и смятате, че ще можете да живеете в мир и съгласие, аз няма какво да се бъркам. Вие сте младчовек, ще напреднете в службата, пък и Софка е умно момиче, пестелива е, къщовница е, на пиано там знае малко да свири — едно време, като беше в четвърто отделение, вземаше уроци при един професор, който разправяше, че имала голям талант в музиката, но после, знаете, дойдоха войните, аз заминах за фронта, професорът умря, с една дума, обърка се всичко. Та искам да кажа, че тя не е някоя от ония, дето мислят само за пудрата и червилото. Сериозна е, скромна е — хваля ви я не затуй, че ми е дъщеря, но просто, защото обичам да говоря истината. Вярно е, че като всяко младо момиче, и тя е малко неопитна в домакинската работа, но ще се научи, ще свикне. Никой не се е родил научен на този свят.

— Не, аз няма да я оставя нищичко да пипне. Слугиня ще ѝ взема, готвачка...

— А-а, вижте, с тая работа не съм съгласен! Ако имате повече пари, вместо да ги пръскате за готвачка, можете да отделяте настрана

по някой и друг лев, та един ден да си вземете апартамент, защото все пак иначе се чувства човек под собствен покрив.

— Но аз вече съм се записал за апартамент в едно дружество и съм внесъл досега три хиляди и осемстотин лева! — заявява гордо Буби, проникнат от величавото съзнание за тоя свой благороден стремеж към ипотечната собственост.

— Тъй ли? Я гледай, я гледай какъв предвидлив и практичен момък! Вие наистина заслужавате нещо повече от похвала. Е, как, скоро ли ще ви излезе номерът за заем?

— Имам аз в дружеството един вътрешен човек, който е наредил да ме впишат в списъка на най-близкото заемораздаване.

— Отлично! А пък аз, понеже се занимавам сега с комисионерство и имам връзки с разни предприемачи, ще гледам да ви намеря някое тъй по-износно апартаментче. Две стаи и кухня ще ви бъдат предостатъчни...

В тоя върховен миг на домопритежателско откровение между тъст и зет, вратата с омагьосаната дръжка скръцва, отваря се и във вестибюла влиза една едра престаряла дама в тъмнокафява рокля, два пъти по-висока от домакина. Запасното полковниче става от креслото си, обръща се най-напред към дамата, после към скъпия си гост и ги представя един на друг:

— Да ви запозная с жена ми! Поликсена, запознай се с господин Омайников!

— А, туй ли е господин Омайников? — изненадва се приятно едрата дама, като се усмихва мазно-мазно, и в устата ѝ лъсват два реда златни зъби. — Много се радвам, господин Омайников, че ви виждам в нашата къща. Отдавна слушам за вас все хубави неща от Софчето. Били сте се запознали с нея на някакъв чай и след това сте се срещали случайно по улиците. Че покани някой ден господин Омайников у дома, казвам ѝ, а тя — остави, мамо, ти не го познаваш колко е стеснителен, ще му бъде неловко. И таз хубава, казвам ѝ, че от какво ще се стеснява? Ние да не ядем хора? Слава богу, че най-сетне се решихте и дойдохте да ни направите чест с посещението си!

След тия встъпителни думи дамата сядва до своя съпруг, който става почти невидим в нейното тъй близко и величествено съседство.

Ала човешката природа е дявол знае каква. Много учени са се занимавали с нея, много философи са я изследвали и са се ровили в

най-съкровени й глъбини, но и до ден днешен човек си остава все същата тъмна загадка, каквато е бил още при сътворението на света.

Към тия отвлечени мисли ни навежда неволно рязката промяна в душевното състояние на нашия герой, който при появата на Бебината майка усеща изведнъж един необясним страх и смущение, едно главоломно забъркване и умствено затъпяване. Макар че майката подчертава съвсем открито добрите си чувства към него и го предупреждава, че не яде хора, Буби все пак вижда в нейното лице някаква хищна полу-жена, полу-акула, готова да се нахвърли отгоре му и да го разкъса със златните си челюсти.

— Благодаря, благодаря — бърби несвързано гостът и чувствава как креслото му се огъва и започва да потъва в нещо меко.

За щастие, тъкмо в това време се явява и Беба, която внася желаното разведряване на атмосферата. И понеже човек е устроен така, че свиква и с най-големите ужаси и те престават да му правят впечатление, нашият герой лека-полека свиква също с жената-акула, идва на себе си, изяжда поднесеното му от Беба черешово сладко и дори се развеселява.

И дълго дълго щастливата четворка седи край кръглата маса във вестибюла и крои планове за бъдещето, сетне Буби поглежда часовника си, извинява се, че е отнел времето на домакините, сбогува се поред с всички, като целува ръка на тъста и на тъщата, а тъщата пък, от благодарност за тоя кавалерски жест на своя зет, се обръща към Беба, смигва й поверително и казва:

— Софче, изпрати господин Омайников!

Ние няма да описваме подробно всички по-нататъшни мили картинки и сцени из живота на познатото ни семейство, където нашият герой започва да ходи всеки ден и да остава на вечеря, няма да казваме с какво трогателно внимание се отнасят към него родителите на Беба, като слагат в чинията му най-едрата скумрия и изтискват щедро отгоре й половин лимон — най-сетне ние няма да говорим за интригата, която се създава бързо сред любопитните обитатели на кооперативния дом около личността на все още тайния годеник. Ние няма да приказваме и за това, как една неделна вечер бащата и майката на Буби пристигат с такси и правят първото си посещение у семейство Потайникови, как след туй старият учител слуша с напрегнат интерес славните военни подвизи на запасното полковниче, а жената на учителя обяснява на

своята сватя най-сигурния начин за запазване на маринованите патладжани от мухъл. Ние ще премълчим също така как тия две сродяващи се семейства остават до крайна степен поразени и възхитени едно от друго, как, ако щете дори, Беба подскача и се върти като пеперуда около сладкодумната си свекърва, и тъй нататък, и тъй нататък. Всички тия неща се разбират от само себе си, пък и за тяхното подробно описание ще ни бъдат необходими толкова страници, в колкото другите автори подготвят и извършват най-малко три убийства или самоубийства на някои от излишните си герои.

Ето защо ние ще направим един акробатен скок и ще спрем вниманието си върху най-значителното събитие в живота на човека, каквото е безспорно сватбата. Ала преди да отидем на самата сватба и да си хапнем от прасенцето, нека видим какво става няколко седмици по-рано.

Най-напред предсватбената суматоха започва с поръчката на юрганите, чийто цвят дава повод за оживени спорове между майка и дъщеря — спорове, които биха се изродили в скандал, ако самият продавач не влиза в ролята на посредник и не заявява открито, че виолетовият цвят не е тъй траен, както портокаловият. По този начин упорството на Беба бива счупено и юрганите се поръчват от портокалов сатен — разбира се, не чешки, а български, защото, според думите на майката, и единият, и другият ще свършат все една работа, пък и освен туй ще бъдат плащани от патриот, който държи за родното производство. След като въпросът с юрганите се урежда не дотам миролюбиво, явява се за разрешаване сложната задача за даровете, които булката ще трябва да даде на роднините на Буби. Тук вече Беба успява да се наложи, въпреки ловкия опит на баща ѝ да я провъзгласи за вятърничава, и в някакво малко ателие накрай града започват да се шият със светкавична бързина копринени пижами, копринени нощници, копринени комбинезони и като миньорен завършек на това копринено сватбарско капричио — една мъжка поплинена риза с две яки и с два чифта маншети. Когато и даровете бъдат готови и роднините на Беба се извървят да ги гледат, да ги пипат с два пръста, да ахкат уж от възторг, а зад гърба ѝ да разправят, че не са нещо особено, идва най-сетне оня неизбежен и трагичен ден, в който запасното полковниче трябва да чуе горчивата истина, че всеки баща е

длъжен да купи за сватбата на дъщеря си спалня с всички там гардероби, нощни шкафчета, тоалетки и тъй нататък.

Отначало бащата прави отчаяни усилия да обори тоя отживял предразсъдък и изпада в страшно униние. Той става изведнъж язвителен, ругае ожесточено грубия материализъм, въздиша и съжaliaва, че нямало вече идеална любов и че днес хората се женели само за интерес. Ала тъй като Беба държи на своето и започва да се облива в сълзи, които бликват сякаш от всички пори на тялото ѝ, запасното полковниче също променя тактиката, смаява се до неузнаваемост, като че някой го слага под микроскоп, и моли със задавен глас дъщеря си да се смили над него и да не го разорява, защото той, бедният, щял да остане на улицата и да протяга ръка като просяк за една коричка хляб. При това хитрото човече се задъхва внезапно, изхълцва: „Ох! Ох! Сърцето ми!“ и се хваща за гърдите, но Беба го изпреварва и припада съвсем естествено, като все пак запазва малко съзнание, за да извика:

— Господи, какъв баща! Двеста хиляди лева има в банката и щял да остане на улицата! Скъперник!

При това неочаквано изобличение бащата изгубва и последната възможност да спечели играта и затуй, когато Беба се съвзема от припадъка, той е вече съвсем друг. Разтопен в някаква коварна нежност към дъщеря си, той обяснява, че всичко, каквото има, ще бъде пак нейно един ден, но нека тя свикне с мисълта да не хвърчи из облаците, и най-главното — да не смята родителите си за милионери. Най-сетне, щом иска спалня, ще ѝ купи и спалня — само мир да е.

— Аз видях в един мебелен магазин много хубави спални от орехов фурнир! — казва кротко Беба с прояснено лице.

— Ще я наредим тая работа! — отвръща някак неопределено запасното полковниче и в с дисоновския му мозък започва да зрее един вероломен план.

Вечерта, когато тричленното семейство се събира в кухнята на вечеря и слугинята се изправя до умивалника като тъжен символ на социалното неравенство, бащата заявява с подчертано разочарование на Беба:

— Гледах аз днес ония спални, за които ми разправяше. Ами че те били съвсем просто нещо, бе Софче! Нито материалът им материал, нито изработката им изработка, покрили ги там само с някакъв лъскав

шперплат, колкото да залъжат окоето на човека. Че аз на тебе такава спалня ли, мислиш, ще ти купя? Ще се разсъхнат утре креватите, ще се изметнат вратите на гардеробите, просто срам ще те бъде да ги покажеш някому!

Предугаждаща смътно далечното намерение на баща си, Беба се вцепенява със спрял на гърлото ѝ залък.

— Не! — възразява уплашено тя. — Ще идем на друго място, ще потърсим в друг магазин. Все ще намерим някъде нещо по-хубаво!

— Обиколих аз целия пазар — навсякъде все едни и същи боклуци продават. Брей, че мошеници са се навъдили! Туй дърводелец, дето видиш, пращай го право на бесилката, няма да сбъркаш!

— Е, значи аз ще остана без спалня? — пита тихо бедната дъщеря и в очите ѝ светват първите предупредителни сълзи. — Ами другите хора не купуват ли мебели?

— Слушай, слушай, виж какво ще ти кажа, остави ти другите! — казва меко и успокоително бащата. — Намерих ти аз спалня, каквато не си сънувала. Кротувай само, да не ме разсърдиш!

И той разправя как, след като обиколил всички мебелни магазини, се отбил случайно в бюрото на един свой приятел комисионер — хем да пие чаша кафе, хем да се посъветва с него какво да прави. А комисионерът, който бил разкошен човек, го потупал по рамото и извикал:

„Разгеле, бай Герчо, добре че ми се обади! Насмалко щеше да изпуснеш един чудесен казион!“

— А-а! — изхълцва, сякаш смъртно ранена, дъщерята и лицето ѝ става бяло като платно. — Не искам казион! Не искам мебели на вехто!...

— Чакай, бе момиче! — прекъсва я нервно бащата. — Още не си ме чула какво ще ти кажа и веднага се зъбиш: не искам туй, не искам онуй! То само думата му е казион, иначе самите мебели са нещо разкошно! Имат и стил някакъв, но какъв точно, не го запомних. Прегледах ги аз, просто очите ми останаха в тях. Светят като нови. Били на някой си англичанин, секретар в легацията, който си заминал за Лондон и ги продал, защото там щял да си купи други.

— На земята ще спя, но казион не приемам! — упорствува Беба, без да слуша подробностите около благородния произход на съмнителните мебели, които нскат да ѝ натрапят.

Тогава майката се намесва, слага нежно ръка върху главата на развълнуваната си дъщеря и я съветва с евангелска кротост:

— Ех, и ти, Софче, каква си! Недей приказва така, да сърдиш баща си! Че той няма да ти вземе нещо лошо! Оказион е френска дума, която има съвсем друго значение. Едно време, когато бях в пансиона, сестра Жозефина обичаше да казва: „Dans chaque maison — une belle occasion!“, което значи: „Във всяка къща — един хубав ocasiон!“

— Остави я, бе, какво я молиш! — кипва изведнъж запасното полковниче, окуражено от благоприятната намеса на майката и от още по-благоприятното тълкуване на опозорената френска дума. — Като не ще ocasiон, много ѝ здраве! Дъщеря било това! Да я отгледаш от парче месо, дето се казва, и на туй отгоре да ти държи такъв неприличен език! Ама че невъзпитано поколение, а-а-а!

И за да бъде последователен във възходящата степен на възмущението си, бащата избърсва с трепереща ръка устата си посред яденето, хвърля салфетката, после става бързо от масата, трясва вратата на кухнята и като смига доволно на себе си в тъмния коридор, затваря се в една от стаите, непристъпен като средновековен феодал.

Няколко дена наред след това той влиза и излиза от къщи, без да говори на дъщеря си, и Беба, ще не ще, преглъща горчивия хап и се примирява с ocasiонната си съдба. Чрез посредничеството на майка си тя дори узнава, че баща ѝ е готов да даде английските мебели на някакъв нашенски майстор, който можел да ги боядиса с такъв един чудотворен лак, та и в морето да ги хвърляш, и на огън да ги печеш — нищо нямало да им стане. И понеже запасното полковниче заявило великодушно, че за цвета на лака не иска да прави въпрос, бедната Беба подскача, съживена от тая малка радост пред свободата на нейния вкус, и казва мечтателно:

— Ах, има един лак, който имитира чудесно слонова кост!

Вярно е, че ние се увлякохме в разказването на разни подробности около юрганите и спалнята на бъдещото семейство и съвсем забравихме нашия герой, ала човек трябва да бъде без сърце, за да отмине с две-три думи това мъчително придобиване на така наречения движим имот, без който е немислимо каквото и да било задомяване.

Знаем, че има всякакви читатели и че някой може да възрази:

— А бе господин авторе, та все такива ли скъперници ще ни рисуваш? Какви са тия твои герои, дето цепят косъма на две? Че най-сетне няма ли да ни представиш някой душа човек с малко по-широки ръце — ей такъв на, дето си развързва кесията и подарява на младите нещо, без да им трови душите?

— Търпение, братя! — ще отговори авторът. — Чакайте само да дойдем до сватбата! Ще видите вие какви славни роднини имат нашите младоженци!

— Е, хайде де! Много се проточи тая сватба. Уж родителите съгласни, уж не знам какво си, пък работата май започва да става малко съмнителна.

Ех, живот, живот! Ами че нали по всяка сватба разноски непредвидени се отварят, нали на булката венчална рокля трябва да се купи, а нашият герой, кактoе известно, не е нито син на Рокфелера, нито внук на Ротшилда? Или ще кажете: а бе, я претупайте там на бърза ръка бракосъчетанието, в обикновени дрехи, с една дамаджанка карабунарско и с половин килограм тънко нарязана горнооряховска пастърма. Какво сте седнали да се перчите и да усложнявате процедурата. Извинявайте, приятели и братя, ама така не се жени единствена дъщеря, и то дъщеря на полковник. Младоженецът трябва да се отсрами, че дяволите го вземат, а! Ще надойдат на сватбата все отбрани хора, кой с бомбе, кой с копринена кърпичка и с ръкавици от свинска кожа — ще му дадеш, значи, на такъв пастърма да яде и да ближе през всичкото време само една чаша вино. Нали искате душа-човек? Ето ви младоженеца. Той е душата-човек, той ще си развърже кесията.

Ала, между нас казано, в кесията на душата-човек няма пукната пара. Навлязъл е горкият Буби с двата крака в авансовата система и е изтеглил като с въдица и последния лев от заплатата си за третия месец на своето бъдещо съществуване. Слава богу, че в средата на миналия век еднн умен човек на име Херман Шулце Делич е имал благородната идея да основе едни чудесни сдружения, които днес наричаме просто популярни банки, та хората могат и да се женят, и деца да раждат, и погребални ковчези да си купуват, стига само да се намерят двамина благоденствени поръчители, които са готови да си сложат галантно подписа върху поднесената им като дискус полица, без да се интересуват много много от въпроса за солидарната отговорност.

Та тъй и нашият герой, за да излезе из затрудненото си финансово положение, се вдъхновява от кооперативния принцип за взаимопомощта, записва се член в една популярна банка и през ден, през два току прескача до директора на банката, да види дали му е разрешен исканият заем. А директорът, знаете, се върти като калайджия в коженото си кресло, усмихва се йезуитски и все разправя, че сконтовият комитет не се е събирал още на заседание, че председателят бил заболял от тения, а пък на контролния съвет му окапала косата, и Буби слуша всички тия обяснения със свито сърце, хили се от немай-къде и вместо да изгуби надежда и да търси спасение другаде, държи се юнашки за народния кредит и пита с неотслабващо любопитство кога ще има заседание. „Идущия четвъртък!“ отговаря му с неизменна любезност директорът и най-сетне, след като минат десетина четвъртъци, упоритостта на нашия герой побеждава и той узнава радостната новина, че са му отпуснали заем.

Тича Буби в банката да тегли парите, ала ето че един от чиновниците там помрачава изведнъж радостта му. Иска той, представете си, десет хиляди лева, а му отпускат осем хиляди, задържат му около две хиляди за дялов капитал, вземат му лихвата за три месеца, после го правят насила член на фонда „Кооперативна мравка“, прихващат му герба, продават му лотарийни билети, одържат му на туй отгоре и някаква сумица за порто-морто, та в края на краищата новооглашеният кооператор получава сухи пари на ръка пет хиляди и няколко стотин лева. Разбира се, Буби не се отказва и от тях, защото нито е орал, нито е копал, но в душата му, тъй да се каже, остава някаква горчива утайка от тая явна гавра с великата идея на Шулце Делича.

Както и да е, нашият герой излиза все пак с бодри крачки от банката и привечер тръгва заедно с годеницата си из пазара да купят венчалните пръстени, да платят готовата отдавна рокля и да вземат още някои дреболии, необходими за сватбата. Те вървят притиснати един до друг, гледат се занесено и ту се спъват, ту се блъскат о минувачите, ту настъпват някое кученце, което изквичаваше като автомобилен клаксон в краката им, ала никой от двамата не обръща внимание на тия незначителни земни премеждия, защото всеки чувстваше, че е стъпил върху един грамаден пухкав облак, който го носи сякаш из самия райски ефир. От време навреме щастливите

годеници спират пред някоя светнала витрина и искат да купят всичко, каквото има в нея, но после отминават нататък, разколебани от вечния страх на сиромасите хора, които стискат с изпотена ръка последните си пари. Тогава насреща им се изпречват познати и ги поздравяват с годежа и с близката сватба, а нашите герои усещат изведнъж такъв прилив на гордост, на щастие и на героично величие, като че те са единствените годеници от светосътворението насам и като че за тяхната женитба се е говорило още в книгите на Александрийската библиотека. Те приемат поздравленията, усмихнати до уши, и понеже им става страшно драго, че хората ги смятат вече за едно неделимо цяло, облягат се един другиму на рамото с оная предизвикателна нежност, която особено годениците обичат да подчертават пред очите на външния свят. После Беба и Буби продължават своя триумфален вървеж из пазара, купуват венчалните пръстени, като сядат за малко пред тезгяха на златаря, докато той изреже около всеки пръстен имената им и неизбежните паметни дати — и така, обвързани завинаги със златните символни звена на брачния съюз, нашите герои отиват при шивачката и освобождават като от заложа къща дълготърпеливата сватбена рокля. Всеки ръб и шев на която Беба преглежда с разтупкано от вълнение сърце.

Най-сетне, след като се натоварват с още няколко по-дребни пакетчета, годениците се отбиват в сладкарница, избират си пасти с крем и започват да ги ядат с всичкото онова неудобство, което има за последица най-лошата изненада, когато между двете тънки корици на глупавия сладкиш кремът се изплезва като език и пада, да речем, върху венчалната рокля на нещастната годеница, а годеницата изпищява от ужас и скача почти обезумяла от стола си. Ала слава богу, че роклята е завита добре в хартия, та злополучният крем не ѝ нанася никакви поражения. Тоя именно крем бива остърган веднага от Буби с един нож и после плеснат съвсем презртелно на пода, отдето пък едно болнаво коте го облизва в същия миг и заличава всяка следа от произшествието.

„Поздравленията се приемат в черквата. За телеграми: Омайников — ул. «Майски букет», 6“.

Тъй пише във вестника два-три дена преди сватбата, което ще рече: всички вие близки, приятели и познати, дете сте си наточили зъбите да ядете и да пиете на чужд гръб, ще отидете най-напред в

черквата, пък там ще видим кой от вас ще получи шепнешком покана да посети къщата на младоженците. Който е стеснителен, може дори и в черквата да не отива, а само с една телеграма да по-желае „честити венци“, колкото да не излезе простак или завистлив човек.

Ала все пак в навечерието на самата сватба Беба и Буби вземат молив и бяла хартия и за стотен път правят сметка на хората, които трябва да бъдат поканени без друго на сватбарска трапеза след венчавката. В първоначалния план, разбира се, влизат само десетина души, образуващи, тъй да се каже, елита на двата рода, но после към всеки едного от тия десетина души израства като коварна и натрапчива сянка по още един, та стават всичко дваисет, а след тия дваисет се явяват още дваисет, та стават четиресет, а като прибавиш към тях и забравените, ето ти ги, че станали над шейсет души — все едри, здрави люде, с широки гърла и с бездънни стомаси, за които и цяло стадо прасета няма да стигне, нито пък столове, чашки, чинии и вилици ще има. Тю, дявол да го вземе, ядосват се младите и си блъскат главите над неразрешимата задача. Ако поканиш тоя, не можеш да не поканиш и оня, ако пък поканиш и него, де ще оставиш брата му и снаха му?

— Я вижте какво — намесва се тогава бащата на Беба, — оставете тая работа на леля ви Ружица. Тя знае кого да покани, кого да залъже и да подхлъзне на динена кора. Хем така ще го каже, че дори и в гроба някого да тикне, пак приятно ще му бъде. Втора такава отракана жена като нея няма!

И наистина леля Ружица, която е по-стара сестра на запасното полковниче и е дребничка също като него, а пък умее да приказва тъй бързо и тъй сладко, че слушателят просто чувства как някой го гъделичка с меко перце по ушите — тая именно леля Ружица бива определена да играе деликатната роля на английски дипломат, който може да те хвърли от сто метра височина, но преди това ще ти подложи цяла дузина пухени матраци, та като паднеш на земята, макар и за цял живот сакат да останеш, пак да няма никаква кръв по тебе. Впрочем, за безподобната леля Ружица и за нейното словесно изкуство ние ще говорим по-подробно след венчавката, а сега нека влезем в черквата и да присъствуваме на отдавна чаканата брачна церемония, въпреки неудобството, че никой не ни е канил на сватба.

Голям род, голямо нещо, брей! Черквата е пълна с народ. В средата, на няколко метра пред олтара, е постлано малко килимче, а върху килимчето са стъпили Беба и Буби, доволни и предоволни, че най-много след половин час и двамата ще бъдат вече законни съпрузи. Пред младоженците стоят трима свещеници, един от които чете евангелието, а другите двама мъркат нещо под носа си и от време на време пропяват като породисти петли едно безкрайно „ами-и-и-н!“, за да придадат по-голяма тържественост на венчавката. Съвсем близко зад брачната двойка пък са се изправили кумът и кумата, напомнящи бездушни манекени от някакъв магазин за евтини готови дрехи, тъй като кумата е облечена във вишнева копринена рокля с лъскави металически копчета и с безброй панделки и връзчици, а кумът — в жакет и нови лачени обувки. Тук ние ще отворим скоба и ще съобщим на читателя нарочно пазената досега от него тайна, че кумовете не са никои други, освен известния вече по име началник във финансовото министерство Власаки Топлийски и неговата съпруга Мара, която се пада леля по майчина линия на нашия герой. Редица далечни съображения са наложили да бъдат избрани за кумове тъкмо тия двама хора, още повече, че те и без това трябва да получат по-особени дарове, защото Власаки Топлийски се явява като ангел хранител в чиновническата кариера на Буби, та по тоя начин, както гласи поговорката, младоженците улучват с един куршум два заека.

Докато нашите герои стоят смирено върху шареното черковно килимче и приемат с благоговение светото тайнство на бракосъчетанието, публиката наоколо шуми и се вълнува, обхваната от някакво полурадостно, полуиронично настроение. Другарките на Беба са се събрали на едно място и следят със завистлив поглед всеки жест на булката и на младоженеца, като се просълзяват уж от умиление и подсмърчат усмихнати, а в себе си чувствуват, че истинската причина за техните сълзи е страхът им да не би само те да останат неомъжени и да доживеят позорната участ на стари моми. По-нататък други от присъстващите се подигат на пръсти и искат да съзерцават непрекъснато младоженците, които наистина заслужават това любопитство и внимание.

Застанали един до друг, с тенекени корони на главите като цар и царица от някакъв действителен карнавал, невестата и нейният избраник държат в ръцете си по една голяма запалена свещ с

копринена панделка. О, Беба, Беба — ти, която сега си цяла в бяло и с тоя грамаден букет от бели карамфили, изглеждаш по-хубава дори от феите в приказките, може ли да допуснеш, че само след три години, ти, същата, ще тежиш осемдесет килограма, ще ходиш из къщи с разчорлена коса и със смъкнати чорапи, полу облечена в някакъв дрипав бархетен пеньоар, че ти, същата, ще дебнеш като пепелянка човека, който стои в тоя миг до теб? И ти, Буби, които имаш само една нова вратовръзка и едно бяло восъчно цвете на ревера си, ала все пак приличаш на франт в стария си чер костюм, вярваш ли, че твърде скоро ще настъпи времето, когато ще тръгнеш с кърпени панталони и с оръфани ръкави, че ти ще забравиш бленуваното семейно огнище, ще удряш с юмруци по масата и ще чупиш чинии, защото си намерил в супата някой косъм или някоя умряла муха?

Ала Беба и Буби са заслепени от блясъка на венчалния обред и не съзнават какво ги чака. Свещениците им дават знак и те започват да обикалят около килимчето. Подире им тръгват кумовете, които придържат короните на главите им, но ето, короната на младоженеца е толкова малка, че стои изкривена на върха на темето му и ако кумът не я натиска с всичка сила, тя навярно би се търкулила на земята и би развалила целия ефект на брачното шествие. В тая незабравима минута именно, когато младоженците се въртят в кръг сред ободрителния смях на присъстващата публика, някъде изневиделица изскача като мишка една дребна женица с голям сребърен поднос в ръцете и започва да хвърля щедро на вси страни карамели и кисели бонбончета, върху които се спускат веднага като пилета цял рояк роднински деца, дошли на сватбата само заради тая евтина плячка. Дълбоко убедени в чудотворната сила на бонбоните, хвърляни в черквата по време на венчавката и носещи, според вярването, сигурен брак на тоя, който хапне от тях, другарките на Беба вземат също по едно бонбонче, само че не тъй смело, както децата. Те настъпват бонбончето с крак, оглеждат се предпазливо наоколо и като разберат, че никой ги не гледа, изпускат си все пак кърпичката, а после се навеждат и дигат заедно с нея и разковничето за женитба, което скриват бързо в чантата си.

Когато всички бонбони бъдат хвърлени и венчалната церемония стигне до своя неизбежен край, булката и младоженецът се дръпват малко настрана и започват да приемат поздравленията. До тях се

нареждат кумовете и родителите им, та човек трябва да мине през осем чифта ръце и да произнесе усмихнат осем пъти все едни и същи пожелания, за да засвидетелствува не само доброто си възпитание, но дори и необходимото за случая търпение. Един по един се точат в безкрайна върволица роднини, близки и познати и всеки се смята задължен да каже по нещо умно и духовито, на което нашите герои отвърщат с ликуваща усмивка. Минават и отминават край централните фигури на тоя сватбен парад офицери, съдии, търговци, натруфени дами с модни шапки и с приятни обноски, приятели и колеги на Буби, разплаканите другарки на Беба, после се зареждат тихи и скромни хорица от простолюдието, които се ръкуват някак дървено, като хващат меката нежна ръка на булката с едрите си мазолести лапи, и най-накрая идват представителите на някакво неопределено съсловие — един дебел предприемач със сандали и с железен бастун, една стара ококорена махленка с черна забрадка и един куц оръжеен майстор, който е забол в алената си вратовръзка карфица с озъбено черепче, за да манифестира открито своята опасна професия.

Докато младоженците приемат поздравленията, дребната женица, в чието лице читателят бездруго познава прекрасната леля Ружица, шета насам натам из черквата, прилепва се до някоя повисокопоставена личност и подшушва на ухото ѝ да заповяда в къщата на булката, дето щяло да има нещо за хапване и пийване. Сетне същата тая женица се спуща към друг някой комуто внушава по най-деликатен начин да се прости с мисълта за всякакъв сватбарски гуляй и да си върви право у дома.

— У-У-У, мари Божанке — казва тя в последния случай, — де се губиш, мари? Роднини сме уж, а пък никак не се виждаме. Оня ден, знаеш, си мисля за тебе и си викам: какво ли прави Божанка? Чакай да я поканя след сватбата в къщи, че да си поприказваме надълго и нашироко. А те, младите, знаеш, решили да канят само официални гости, ей тъй, дето се казва, от кумова срама. Какво приказвате, викам им, ами че вие имате само една така Божанка, може ли да не поканите и нея? Мъчно ни е, много ни е мъчно за така Божанка, думат те, но нея после специално, заедно с други роднини, ще поканим някоя вечер, та да си бъдем все наши хора... Е, ти как си? Имаш ли скоро писмо от Василчо?

Ала публиката не е проста. Разбира тя с вродения си към лакомия инстинкт, че в къщата на булката е приготвена сватбарска трапеза, на която ще присъствуват и официални гости, и роднини, и бог знае още какви други нехранимайковци. И цялото това общество, което допреди няколко минути е поднасяло с най-неподправена сърдечност своите честитки и благопожелания, се озлобява изведнъж и се настройва враждебно не само към младоженците и към техните родители, но дори и към ония, които са удостоени с вниманието да бъдат канени на гуляй.

И когато Беба и Буби излизат из черквата все тъй тържествени и ликуващи и се качват в един автомобил, за да отидат на фотография, когато след тях, в други няколко автомобили, се скриват родителите им, кумовете и по-близките роднини и познати, в черковния двор могат да се чуят съвсем ясно следните достойни за отбелязване реплики:

— А бе, то не е за наяждане! Ще пийнеш, да речем, една чашка вино и ще хапнеш един сандвич, голяма работа! Въпросът е да се спази обичаят!

— Ама, разбира се! Какво им струваше да кажат: я елате тук, да се почерпим за здравето на младоженците! Да го кажат само, пък човек можеше и да не отиде!

— Възпитание нямат тия хора, господа! Елементарно възпитание нямат! Направил си им честта и си дошъл в черквата да ги поздравиш, а те не те бръснат за слива. И на туй отгоре уж роднини някакви сме били!

— Какво се чудиш, бе? Това е то българинът. Дай му ти нему да лицемери и по рамото да те тупа, а пък като дойде до черпня — извинявай, казва, друг път ще се съберем по-задълго. Я ги оставете тия вариклечковци — нека си чупят там главите! Примрели сме им за сандвичите и за виното! Дано и ние можем да си направим сандвичи, хем по-хубави от техните!

Имаше преди години във фотографските ателиета едни незабравими декори, сред които човек се чувствуваше в самите недра на природата: скали от мушама, вековни дървета от платно, широка стълба, която води към замък, идилични изворчета с буйна растителност наоколо, а на предния план — някаква трикрака масичка с дантелена покривка и върху масичката — дебела книга, символизираща кабинетната наука. Тогавашните фотографи изправяха

клиента като паметник до трикраката масичка, забиваха дълбокомислено показалеца му в дебелия книга и после му даваха портрет с физиономия на философ. Тогавашните фотографии, значи, уважаваха клиентите си и ги индивидуализираха с помощта на изкуствената природа и на книжната мъдрост, за да ги представят по-умни, отколкото са били в действителност. Днешните фотографии, наопаки, гледат да направят човека още по-глупав, отколкото е в същност, и затова го снимат не само без пейзаж, не само без масичка и дебела книга, ами на туй отгоре го и карат да стои пред обектива на апарата в най-изкълчена поза. Извъртяват му, знаете, тъй безмилостно главата, че брадата му се явява чак на гърба, а очите му се изблещават в някаква страхотна агония, та след туй, като му покажат снимката, клиентът се поизкашлюва с известно стеснение пред собствения си образ, без, разбира се, да протестира, защото фотографът го успокоява със забележката, че такава уж била модата: да се вижда на портрета само бялото в очите или само двете носни дупки, или само едно грамадно ухо — с други думи казано, модно било човек да изглежда като заклан.

Ала все пак здравата традиция на вечното изобразително игкуство не отминава току тъй капризите и своеволията на съвременния фотограф, а успява да се наложи в работата му, особено когато снимката увековечава, да речем, някое крупно събитие в човешкия живот. Такива снимки са, например, груповите портрети на учениците от последния клас на гимназията — тия винаги трогателно целомъдрени ученички, които се фотографирват амфитеатрално заедно с класната си наставница и с преподавателите си на първия ред, после портретите на целокупния управителен съвет на някое занаятчийско сдружение, където председателят сяда непременно в средата и кръстосва тъй безцеремонно дебелия си крак един върху друг, че крачолите на панталоните му се засукват нагоре и откриват връзките на долните му гащи; такива са най-сетне и сватбените портрети, в които булката и младоженецът трябва да изглеждат на всяка цена разнежени до немай-къде. В този род снимки вече не може да има никаква шмекерия и фотографът е длъжен да съблюдава законите на класическия реализъм.

Ето защо, когато Беба и Буби прекрачват прага на фотографското ателие „Уважавай себе си“, художникът фотограф съобразява мигом

каква снимка трябва да им направи, въпреки вроденото му чувство към изопачаване на действителността. Той курдисва нашите герои на някакво продънено канапе, после издърпва с шум зад гърба им едно грамадно платно и вместо него домъква пак тъй шумно друго платно, запалва отстрани две ослепителни волфрамови лампи и започва да гледа с премрежени очи клиенттите си, като се зъби и гримасничи по всички правила на своя тънък занаят, за да изпадне в настроение. И изведнъж фотографът се спуща към апарата си, мушва главата си под черната завеска на матовото стъкло и нагласява обектива на фокус, след туй изтичва отново на старото си режисьорско място и заповядва:

— Вашата глава, господине, малко наляво! Вашата, госпожо, малко надясно! Тъй! Много добре! Гледайте сега и двамата петнайсет сантиметра над обектива! Тъй! Отлично! Моля, усмихнете се! Внимание!

Беба и Буби замръзват в чудната поза на своето стереотипно блаженство — тя със сватбеното було, той с восъчното цвете на ревера си — и щрак! — върху чувствителното фотографско стъкло светват и се запечатват завинаги техните тържествуващи образи.

— Готово! — провиква се фотографът, като затваря касетката със стъклото и я измъква из апарата.

Младите съпрузи стават от канапето с приятното самочувство, че са осигурили безсмъртието си пред грядущите поколения, и любопитствуват да узнаят кога ще бъде готова пробната снимка.

— Ще ретуширате устата и веждите, нали? — пита мелодрамично Беба, съзнаваща тайно недостатъка на своите малко неправилни устни.

— Бъдете спокойна, госпожо! Такова фотогенично лице като вашето виждам за пръв път в живота си — лъже с професионална любезност хитрият фотограф и се кланя разточително на вси страни.

След тоя твърде приятен комплимент нашите герои дават на фотографа сто лева капаро, сбогуват се като благодетели с него и напущат ателието му. На улицата случайните минувачи се спират и ги изглеждат учудено, ала те влизат невъзмутимо в автомобила си и отфучават към високия кооперативен дом, дето вече е започнало скромното сватбарско тържество.

В познатия ни зелен вестибюл е сложена дълга трапеза, край която са насядали все отбор юнаци. Тук са кумовете, родителите на

младоженците, сестрата на Буби със своя мъж агронома, един стар запасен генерал с виолетово лице, един млад аташе от външното министерство с лъснато теме, с подстригани мустачки и със синя копринена риза, чиито маншети стигат чак до върха на пръстите му, тук са още пет-шест дами, пет шест съпрузи на дамите, един загадъчен човек на около петдесет години, когото никой не познава, но който, въпреки туй, е имал смелостта да се изтърси на гуляй, тук е най-сетне и някакъв неопределен роднина, когото едни наричат „бачо Димитре“, други — „свако Димитре“, а трети — само „Димитре“ или просто „Митю“.

Всички тия прекрасни гости пресягат уж срамежливо към дългата порцеланова чиния с разкъсано сякаш от бомба прасенце, набождат с виличките си някоя тлъста мръвчица или късче препечена кожа и за да отвлечат вниманието от себе си, постоянно натякват на съседа си: „Ама вие нищо не ядете! Моля ви се, не се стеснявайте! Прасенцето е като мозък!“ И окуражавайки се взаимно, гостите се освобождават постепенно от оная мъчителна срамежливост, която им пречи да усетят сладостта на прасето, глътват по няколко чашки вино, развеселяват се и изведнъж започват да мляскат ожесточено и да се надпреварват кой повече ще изяде.

Появата на Беба и Буби отстранява у щастливите сътрапезници и онова малко стеснение, с което човек се ражда, за да носи маската на известно благоприличие в обществото. Веднага с пристигането на младоженците в цялата сватбарска компания се създава едно повишено настроение, някой дига чашата си и се провиква: „За здравето на младите съпрузи!“ — и младите съпрузи вземат също по една чашка вино, чукат се наред с всички и пият наздравица за собственото си преуспяване в живота. Възползувани от тая желана суматоха, неколцина смелчаци задигат съвсем открито последните остатъци от жертвеното прасе за смъртен ужас на останалите гости, които се споглеждат въпросително и изпадат в някаква особена гастрономическа меланхолия.

В тоя миг именно Беба съзира почти уплашено празната трапеза и изтичва към кухнята. Буби пък се намества удобно до генерала и го пита с лицемерна загриженост дали ще има скоро война.

— Война ще има! — отсича авторитетно генералът като човек, който държи съдбините на цяла Европа в ръцете си.

Мъчат се и другите гости да подхванат някакъв разговор, ала не върви. Всеки усеща в стомаха си такава една дяволска празнота, която просто му отнема способността да разсъждава иррационално и спокойно върху най-обикновените житейски въпроси. Да имаше поне по още три четири залъка, всичко щеше да бъде по-иначе. А тъй сътрапезниците стоят като коне над празни ясли и меланхолията им, кажи речи, се превръща в ипохондрия. Като кум и духовен баща на младата съпругеска двойка Власаки Топлийски се чувства задължен да съживи отпадналия дух на присъстващите и прави опит да каже няколко похвални думи за Рузвелта, но един дебеличък господин насреща му го стрелва така зверски с подпухналите си очички, че нещастният началник на отделение си свива опашката и пресича тъкмо по средата славословието си за гениалния американец. От своя страна родителите на Беба и Буби също се опитват да забавляват гостите с разни врели некипели, а гостите си правят оглушки, чупят нервно кибритени клечици и гледат домакините с тъпо безразличие. Едничък само аташето от външното министерство се киска без всякакъв повод, като че някой го гъделичка скришом под масата, върти се живо насам натам и се преструва, че липсата на съестни продукти не му прави никакво впечатление.

Тогава, както в приказките, става чудото. Отваря се вратата, която води към кухнята, и във вестибюла влизат тържествено една след друга като някакви сънувани богини на спасението — Беба, едно стройно златокосо момиче в резедава рокля и накрая — изгубената леля Ружица. Първата носи две грамадни чинии със сандвичи, втората — пак две грамадни чинии с нарязана пуйка, а третата — една петнайсетсантиметрова торта с твърде приличен диаметър и стъклена фруктиера със сладкиши.

Отначало гостите не вярват на очите си и по лицата им засияват плахи усмивки, сякаш се страхуват да не са станали жертва на някаква оптическа измама. Ала веднага след това всички свикват с реалността на изненадата, раздвижват се, ободряват се и когато сандвичите, пуйката, тортата и сладкишите заемат мястото си на трапезата, меланхолията и ипохондрията се изпаряват яко дим.

— Брей, ще ни уморите от ядене! — заявява радостно дебеличкият господин и за да докаже, че мисли обратното на туй, което говори, слага пръв в чинийката си едната кълка на пуйката.

— Ама пък и как сте ги украсили пустите му сандвичи! — обажда се друг. — То гаче не са сандвичи, а картинки!

— Гледай, гледай, рибката навита на колелце, а съомгата направена като цвете, с листенца от кисела краставичка!

— Браво, Софче, ти си била голям майстор! Ей на, туй се казва булка! Такава булка рядко се среща!

— А, моля, моля! — оправдава се Беба. — Аз не съм взела никакво участие в тая работа! Ако някой заслужава похвала за закуските, това е само моята приятелка Пепи, която виждате пред себе си! Впрочем, представям ви я без по-нататъшни формалности!

— Много ни е приятно, много ни е приятно! — чуват се гласове от всички страни.

— Моля ти се, Софче, защо приказваш така? Ти си беше приготвила всичко, аз само ти помогнах! — скромничи златокосото момиче в резедавата рокля и се изчервява с известно самодоволство.

— Та вие загатнахте преди малко за президента на Съединените щати Рузвелт — обръща се към Власаки Топлийски един възрастен очилат господин, който държи в ръката си сандвич с тънка като пиявица рибка. — Имате право, гениален човек е тоя Рузвелт! Ако не беше той, днес японците току-виж, че глътнали Америка — заключава набързо очилатият господин и сам глътва като някаква малка Америка съблазнителния сандвич.

Така новоподнесените закуски преобразяват внезапно цялото общество и развързват устата на всички. Дори знаменитият Брия Саварен, автор на „Физиология на вкуса“, би завидял на необикновения апетит на нашата сватбарска компания и би написал някое ново съчинение из областта на гастрономията, ако можеше да стане от гроба и да види тоя почти сладострастен израз по лицата на гостите, които преглъщат всяка хапка с премрежени очи. Няма вече мълчание, няма вече нервно чупене на кибритени клечици. Дявол да го вземе, чозешкият мозък се намира сякаш не в главата, а в стомаха! Неизчерпаем извор на вдъхновение е туй задоволеното човешко благоутробие. Какви само прекрасни мисли не събужда едно парченце пуйка или един сандвич със съомга хайвер, или някое тъй поголемичко резенче луканка? Веселите чревоугодници ядат с увлечение и приказват на всякакви теми. Бачо Димитър разправя как веднъж се запознал с някакъв турчин, който после излязъл не турчин, а най-

обикновен мошеник българин от национал-либералната партия; друг един господин, ветеринарен лекар, държи патетична реч за душевното състояние на бременната крава и за интелигентността на катърите; агрономът говори на свой ред за универсалните свойства на соята, от която произвеждали най-разнообразни артикули, включително и музикални инструменти; дебеличкият господин пък твърди с положителност, че съществувал задгробен живот и четой сам бил видял с очите си духа на покойната си съпруга, която му се явила една вечер и го замолила да не я оставя без жито на задущница. Не помалко словоохотливи са и останалите сътрапезници. Говори и генералът, говори и Власаки Топлийски, говори и старият учител, говорят и жените, говорят всички — просто да ти се замае главата от приказки. А Буби, който играе ролята на виночерпец, постоянно носи отнякъде вино в една порцеланова кана, обикаля добросъвестно край трапезата и пълни празните чашки.

— А бе, няма ли някой да попее? — обажда се по едно време бащата на Беба и пискливият му гласец прекъсва неочаквано разговорите.

— Вярно, бе, може ли сватба без песен? — подема друг и всички присъстващи започват да се оглеждат подозрително помежду си.

— Пепи, Пепи ще изпее нещо! — заявява радостно булката, като се спуща към приятелката си и я прегръща окуражително.

— Ах, Софче, не очаквах това от тебе! — сърди се златокосото момиче и се крие срамежливо зад широкия гръб на агронома.

— Моля ти се, Пепи! — настоява Беба. — Направи ми това удоволствие!

— А, госпожице, хатърът на булката никога се не чупи! Такъв е обичаят! — казва наставнически бачо Димитър.

— Ама отде-накъде пък аз ще пея?

— Не я слушайте, тя има чуден глас! Последна година в Музикалната академия! — пояснява Беба.

Аташето, който отдавна вече хвърля лакоми погледи към живия сандвич в резедавата рокля, става от мястото си и се приближава грациозно до срамежливата певица.

— Госпожица Пепи! — произнася с тържествен поклон бъдещият дипломат. — От името на цялата компания ви каня най-коленопреклонно да ни изпеете някоя песен!

— Но коя песен?... В момента нищо не ми идва на ум — бърбри златокосото момиче, смутено и разколебано в упоритостта си от възхитителното държане на галантния кавалер.

— Това предоставяме на вас! — казва аташето, като се извива дъгообразно и предлага ръката си на певицата, за да я заведе при пианото в отсрещната стая.

— Боже мой, ще видите, че не мога да пея! — кокетничи Пепи и хваща под ръка кавалера си.

Цялото общество замръзва в учтиво очакване на музикалния номер. Аташето дига капака на старото махагонено пиано, от чиито пожълтели клавиши лъха нещо охтичаво, Пепи сядна на кръглото столче и като взема няколко бравурни акорди, обръща се към своя импресарио и му прошепва поверително намерението си.

— Внимание, моля! Госпожица Пепи ще изпее предсмъртната ария на Виолета из операта „Травиата!“ — съобщава импресариото.

След това сериозно предупреждение момичето в резедавата рокля става също много сериозно, отмерва по клавишите три-четири еднообразни такта, после изправя смело красивата си главица и запява арията с такъв неподозиран лиризм, че по телата на всички полазват студени тръпки. Безкрайно тъжният глас на певицата се носи бавно сред смълчаната атмосфера на просторния апартамент и предизвиква изкуствено затъмнение в сърцата на слушателите. При това лицето на Пепи приема някакъв свръхтрагичен израз, като че тя самата се готви да издъхне за чест и слава на оперното изкуство, ала туй, разбира се, е само неизбежна мимика, която трябва да подсказва как е изглеждала Виолета в предсмъртния си час. Няма никакво значение, че съпроводът на пианото е съвсем равен и опростен, без диези и без бемоли — важното е, че изпълнителката все пак постига желания ефект със скромните средства на импровизацията и оставя у публиката тягостното впечатление за нещо наистина безвъзвратно.

— Браво! Браво! Чудесен глас! — разнасят се одобрителни викове в зеления вестибюл, когато певицата свършва номера си под покровителственото ръкопляскане на щедрия си кавалер.

— „Травиата“ беше от Моцарт, нали? — пита наивно бачо Димитър, но ветеринарният лекар се усмихва презрително на простотията му и съобщава някак натъртено, за да го чуят всички:

— Имате грешка! „Травиата“ не е от Моцарт, а от Верди

— Вярно бе, аз пък все я бъркам със „Севилския бръснар“! — поправя се веднага с нова грешка симпатичният профан, без да се чувства ни най-малко засегнат от язвителната забележка на съседа си.

— Туй, дето го изпяхте, госпожице, беше много хубаво, ама, право да ви кажа, мирише на европейщина. Я изкарайте вие „Гукни ми, гукни, гугутке“, та да ни падне сърце на място! — казва загадъчният и никому неизвестен господин, който има едра като тиква глава, с дълги рошави мустаци, и прилича на околийски началник от времето на Стамболовия режим.

— Да, да, „Гукни, ми гукни, гугутке“! — обаждат се живо и други някои от гостите, любители на народната песен.

Окуражена от сполучливия си дебют, Пепи не чака втора покана. Завъртява се тя на столчето, удря силно клавишите и запява кръшно и весело:

— Гук-ни, ми гук-ни-и, гу-у-гутке, ле-ле... Загадъчният господин се обляга на стола си, уригва се облекчително, сетне изважда из джоба си розово гребенче и докато момичето пее, той разчесва блажено рошавите си мустаци, които пращат и изпускат искри като електрическа машина. Като го гледа човек, бездруго би го взел или за баща на някого от младоженците, или най-малко за кум — така непринудено е неговото държане и тъй победоносна е усмивката върху широкото му лице. На няколко пъти запасното полковниче кръстосва начумерено погледа си с погледа на тоя незнаен гост и все се кани да установи съмнителната му самоличност, ала я генералът ще го заприказва, я друг някой от присъстващите ще отвлече вниманието му, та загадъчният господин си остава все тъй забулен и неразгадаем като сфинкс. В края на краищата, разбира се, провидението идва на помощ и негова милост се демаскира сам. А ето как става това.

След свършването на концертната част старият вълчи апетит обхваща отново гостите и те се нахвърлят лакомо върху закуските на трапезата. И както всички мляскат и разговарят помежду си, очилатият господин, който седи от лявата страна на човека с рошавите мустаци, се обръща любезно към съседа си и чисто и просто го заприказва, да речем, за ланския сняг. От дума на дума двамата се унасят в разговор и започват да си задават най-различни въпроси. Отначало разговорът им върви съвсем естествено, но после по лицето на тайнствената личност

се изписва учудване, след учудването — разочарование, след разочарованието — смущение и необяснима неловкост. И изведнъж, мистериозният гост се оглежда плахо наоколо, използва общата залисия, става от трапезата и се измъква незабелязано от вестибюла. Незабелязано, разбира се, за всички други, но не и за бащата на Беба, който го пронизва с недружелюбен поглед в гърба.

— Познаваш ли ти, Милане, господина, с когото приказваше досега? — пита запасното полковниче, когато човекът с рошавите мустаци изчезва.

А Милан прихва да се смее — неудържимо, истерично, с изкривено лице, просто ще се пукне от смях.

— Какво има, бе? — чуди се домакинът, но очилатият господин се тресе цял в спазмите на своето припадъчно кискане и държи корема си с две ръце.

— О-ох! — стене уморено той, като идва най-сетне на себе си и трие насълзените си очи. — Никога не съм допускал, че може да се случи такова нещо!

— Но какво има? Какво се е случило?

— Ох, нали видяхте всички господина, който седеше до мене!

— Видяхме го! Е?

— Та заприказвах аз с него за туй, за онуй и по едно време току го запитах: вие, казвам, да не сте нещо роднина на Потайникови или на Омайникови? Кои, казва той, Потайникови и Омайникови? Ами че, казвам, Потайников е бащата на булката, а Омайников — бащата на младоженеца. Тъй ли, изненада се господинът, значи булката като мома не се е казвала никога Харалампиева? Не се е казвала, рекох му. Отденакъде пък Харалампиева ще се казва. И ха насам, ха натам, разнищи се тогава цялата работа, знаете. Дошъл тоя човек от Белоградчик в София на гости у някаква своя сродница, стара жена. Още на втория ден след пристигането му сродницата си изкълчила крака и легнала в легло. Ами сега, завайкала се тя, кой ще отиде в неделя на сватбата на Харалампиеви? Десет години, казала, в една къща с тия хора сме живели. А булката познавам от дете, друскала съм я като бебе в скута си, Не може поне едно „честито“ да не й кажеш.

Ами че азще отида, рекъл гостът и успокоил старата жена. Какво му е разправяла тя след това, в колко часа му е казала да иде на сватба и в коя черква го е пратила — един господ знае. Важното е, че той е

сбъркал и вместо да отиде на сватбата на ония Харалампиеви, дошъл е на нашата сватба.

Разказът на очилатия господин озадачава присъстващите, които тепърва започват да се чудят, да цъкат с език и да коментират оживено невероятния случай.

— Че не можа ли той още в началото да разбере грешката си? — обръща се някак сърдито бащата на Беба към така наречения Милан, когото смята едва ли не за съучастник на човека от Белоградчик. — И после, сбъркал сбъркал, да си върви след черква в къщи, а не да идва тук и да се разпорежда като у дома си. Искам, кай, госпожице, да ми изпеете „Гукни ми, гукни, гугутке“! Брей, че нахални хора има на тоя свят.

— Интересно, отде е научил адреса, за да дойде чак тука! — разсъждава гласно на себе си Власаки Топлийски.

— Питал е някого — пояснява дебеличкият господин. — Де живеят младоженците, рекъл е, и някой му е казал улицата и номера. Черквата не е далеч оттук.

— Ама той трябва да е дошъл след нас?

— Дявол го знае, кога е дошъл! Като насядахме около масата и той седна на оня стол. Чак тогава го забелязах.

— Вижте какво, господа! — казва строго старият запасен генерал и виолетовото му лице се прошарва изведнъж със сини жилчици. — Голям наивник е тоя, който мисли, че негова милост уж случайно е забъркал сватбите и е дошъл по погрешка при нас. Аз имам всички основания да твърдя, че тоя човек нито е от Белоградчик, нито изобщо е възнамерявал да ходи на сватбата на някакви си Харалампиеви, а чисто и просто се е явил нарочно на нашата сватба. Вмъкнал се е помежду ни да ни шпионира!

— А-а-а! — възкликват уплашено гостите, сепнати от неочакваното откритие на генерала.

— Да ни шпионира ли? — обажда се непредпазливо очилатият господин. — Че от какво ще ни шпионира? Какви сме ние, та да ни шпионира?

— Вие може да сте никакъв — срязва го генералът, — но аз съм запасен генерал, пък и господин Потайников е също полковник от запаса! Като не знаете как стои работата, по-добре не се намесвайте!

— Ама нямаше такъв вид човекът...

— Моля ти се, Милане, мълчи! — озъбва се домакинят и неразумният гост наистина млъква и се отказва от по-нататъшната защита на господина с рошовите мустаци.

Старият генерал сръбва няколко глътки вино, пребоядисва лицето си от виолетово на тъмносиньо, сетне се обръща към покорната си аудитория и продължава разкритията си с предишния тон на непоколебима увереност.

— От известно време, господа — заявява той, — комунистите са възприели една съвсем нова тактика. Плъзнали са по сватби, по погребения, завързват познанства с хора от по-отбраното общество и само слушат какво се приказва. В банята да идеш, телякът комунист ще излезе. Ще започне той уж кирта да ти трие, ще те заприказва, ще те пита с какво се занимаваш, какво е мнението ти за международното положение и току изведнъж ще ти изтърси: вие, господине, ще каже, много кир имате. Имам зер, ще отвърне глупакът и хич няма да се сети какво му подмятат. Но който е умен, веднага ще разбере, че има работа с Карл Маркса. Знаете ли какво значат тия думи:

— Вие, господине, много кир имате? Туй значи: вие, господине, принадлежите към мръсната буржоазия. Следователно: я елате при нас да ви изтрием кирта и да ви направим комунист. Както виждате, телякът хем ви шпионира, за да разбере какъв сте и какво мислите, хем от друга страна си върши свободно болшевишката пропаганда, без някой да го закача. Та ето защо и господинът, който беше преди малко тук, се е преструвал само на лапнишаран, а в същност е бил един изпечен комунистически функционер. Разбрал е той, че се жени офицерска дъщеря, научил е навярно, че на сватбата ще присъствувам и аз, и какво ли си е рекъл: чакай, от тия хора ще изтръгна някои интересни сведения. Ами че вие не му ли забелязахте маневрата, когато накара госпожицата да изпее „Гукни ми, гукни, гугутке“? Искаше да види дали сме патриоти и дали държим за българското. Ако някои от вас не бяха настояли да се изпее тая песен, уверявам ви, той щеше да каже: я тогава, госпожице, изкарайте „Интернационала“! А бе, гледам го аз тоя чияк, все към мен зяпа и ми се хили, а то, виждате ли каква била работата: хвърлял ми е въдицата, дано изтърва някоя артък приказка, та да я съобщи после в Москва. Добре че шпионинът сам попадна в клопката и се пръждоса навреме, иначе щях аз да го открия и да му разбия мордата. Хей, господа, пазете се от

комунистите! Внимавайте какво говорите и с кого говорите! Като си лягате вечер, заключвайте добре вратите, пък и под кревата поглеждайте! Тия хора са способни на всичко. Няма да усетите кога ще пламне революцията!

Дълбоко потресени от гениалната прозорливост на генерала, мнозина от присъстващите потреперват при мисълта, че са седели рамо до рамо с опасния болшевишки агент и че съвсем несъзнателно може би са щели да станат родоотстъпници и пораженци. Има и такива, разбира се, които смятат, че господинът с рошовите мустаци не е бил толкова страшен, че той все пак може да е жител на Белоградчик и да е попаднал по погрешка на чужда сватба, ала никой не смее да се обади, защото старият генерал е непоклатим в убежденията си като Хеопсовата пирамида и при най-малкото възражение от страна на някого би дигнал цял скандал и би провъзгласил и него за смъртен враг на държавата.

— Личеше си той по яденето, че е комунист! Цели мръвки от прасенцето несдъвкани ги гълташе! Конспиратор такъв! — добавя злобно домакинът, който все още не може да се помири с мисълта, че непознатият гост е канибалствувал ей тъй на вятъра в къщата му.

Ала разговорите на хората са нещо като облаците. Реят се те насам-натам, разкъсват се и се събират, като приемат най-чудновати очертания, от пухкави и белоснежни стават внезапно мрачни и буреносни, сетне идва отново разведряването и на хоризонта зацарява предишното споксйствие. Скоро сътрапезниците минават на друга тема и забравят неприятната история с незнайния сватбар, чиниите със закуските привличат като мощни магнити вниманието, чашките подрънкват весело, пият се нови наздрависи, изказват се нови пожелания — и така незабелязано настъпва вечерта, когато един радиоапарат запращява оглушително в една от съседните стаи Буби сяда тържествено пред това музикално перпетуум мобиле и започва да върти вълшебната му стрелка, а стрелката отпушва сякаш някакъв огромен кран със звуци, които заливат целия апартамент. И сред тоя коктейл от музика, където прозвучават по няколко такта от Деветата симфония, от увертюрата на Парсифал, от коронните арии на оперни певци и певици, най-сетне някакво танго пропълзява невредимо из високоговорителя и повлича след себе си цяла плетеница от танцови шлагери.

Тогава трапезата и столовете се дръпват настрана, килимът във вестибюла се събира и в образуваното празно пространство започват танците. Първи излизат на тая импровизирана домашна арена аташето и Пепи, след тях — агрономът и жена му, после — бачо Димитър и една пълничка дама с перо на шапката. Трите двойки танцуват по всички правила на танцовото изкуство и все пак се блъскат една о друга, като си казват „пардон“, ала най-недодялан е агрономът, който се движи като танк и настъпва непрекъснато жена си по мазола.

В това време по-улегналите хора седят край трапезата и доунищожават закуските, а бащата на Беба раздава на всеки едного от тях по една малка брошурка, негово собствено съчинение, което носи тревожното заглавие: „Защо изгубихме войната“.

— Имам аз от тая книжка. Вие ми я дадохте миналата година — казва генералът, когато домакинът поднася и нему ценния дар.

— Нищо, нищо, господин генерал, вземете още един екземпляр! — настоява щедрият автор, като пъха почти насила в ръката му премъдрата брошурка.

Късно след полунощ веселието стига благополучно до своя край. Най-напред се измъкват младоженците. Те заявяват, че се чувствуват изморени, сбогуват се набързо с всички и се запътват към бъдещия си дом на улица „Майски букет“, сиреч — в къщата на Буби. Колкото и неприятно да е за гоститетова съвсем естествено завършване на тържеството, един по един започват и те да си вадят часовниците, да си търсят шапките и да се разотиват. Власаки Топлийски и агрономът образуват с жените си една щастлива четворка, натоварена със сватбени дарове, и тръгват заедно. Но не по-малко щастлив е и аташето, който се натоварва пък с приятното задължение да изпрати Пепи до в къщи.

Родителите на Буби остават да спят у гостоприемните си сватове. Неудобно е, знаете, да се смущават младоженците през първата брачна нощ.

Старият учител се извинява за безпокойствието.

— Моля ти се, свате — успокоява го бащата на Беба, — такива неща не искам да ми приказваш! Ти и сватята ще легнете на нашите кревати, а пък ние с жената ще спим на кушетката и на миндеря!

— Не, ние ще спим на кушетката и на миндеря, а вие ще си идете в спалнята! — казва учителят.

— А бе, как ще спите вие на кушетката и на миндеря? Може ли такава работа? — препира се домакинът и тупа скъпия си гост по рамото.

— Защо да не може? — упорствува сватът. — Ако искате да ни направите удоволствието, ще ни оставите ние да спим на кушетката и на миндеря!

И след като любезните сватове се разправят още половин час кой ще спи на кушетката и на миндеря и стигат дотам, че започват да се прозяват неудържимо един срещу друг, старият учител и жена му отстъпват най-сетне пред галантността на домакините и отиват да нощуват в спалнята.

Скоро прозорците на четвъртия етаж угасват в нощта и високият кооперативен дом заспива дълбок сън.

Виждам аз в далечината, братя мои, как един литературен критик прави кисела физиономия и се сърди, загдето авторът е отделил толкова много място в повествованието си за сватбата на двамата свои герои. Нищо, нека се сърди човекът. Такъв му е занаятът. Пък и право да си кажем, от гледна точка на литературната геометрия справедливо е критикът да роптае: всяко литературно произведение си има увод, изложение и заключение. Не може така произволно да описваш разни сватби и да занимаваш вниманието на читателя със съвсем странични хора, когато главните герои чакат да ги чоплиш непрекъснато с перото си и да ги представяш във всевъзможни положения и осветления. Що за нахалство, наистина? Де е тук алхимията на любовта? Какви са тия големи приказки, с които ти, господин авторе, ни залъгваш и ни пращаш за зелен хайвер?

При тоя упрек, естествено, авторът е длъжен да се самозащити. Преди всичко, ще каже той, алхимия без сватба не може. И не само не може, но сватбата е, тъй да се рече, най-важният процес при алхимизирането на хората. Тя е осъщественият блян в живота на влюбените, тя е нещо като легендарната панацея, с помощта на която някогашните алхимици са превръщали оловото в злато. Ала докато в едновременната алхимия неблагородните метали са били превръщани в благородни, в алхимията на любовта се случва тъкмо обратното: след сватбата влюбените от благородни стават неблагородни.

Впрочем, по-добре е да си приказваме простишко и да стигнем без заобикалки до самата истина.

Има една пословица, която гласи: всяко чудо за три дни. Така и нашите герои свикват бързо с новото си положение на съпрузи, изкарват криво-ляво медения си месец с малко кавги и сръдни и изведнъж нагазват до пояс в мътилката на пустото земно животуване. Заживяват те на улица „Майски букет“ в едноетажната къщица на стария учител, излизат в празник на разходка като провинциалисти, които отиват да позяпат двореца, ходят по именни дни на роднини, носят на кумовете си два портокала на заговезни и козунак и червени яйца на Великден, запътват се веднъж в месеца на ресторант да ядат кебапчета или на кино да гледат Грейс Мур — и всичко това става някак механично, глупаво и в същото време тъй преднамерено, че все пак добива значението на събитие в сивия живот на двамата.

Къщицата, в която живеят младите съпрузи, има три стаи. В едната стая се намира тяхната знаменита английска спалня, в другата еспалнята на свекъра и свекървата, а третата е работен кабинет на стария учител, който не позволява никому да прекрачи прага ѝ. По цял ден той стои по пантофи в тая трета стая и работи усърдно някаква релефна карта на България и чак привечер си нахлузва старомодните обувци с ластик и прескача за малко до близката махленска кръчма, да си пие ракията, да се види с приятели и да разбере изобщо какво става по света.

Свекървата пък шета неуморно от ранна сутрин до късна вечер из цялата къща и все се тюхка за нещо: ту въглищата се свършили, ту комините се запушили, ту деца влезли в градината и обрали ябълката, ту, най-сетне, котката на комшийката се вмъкнала в курника и изяла две пиленца на квачката. Разбира се, снахата не седи със скръстени ръце. Тича и тя подир свекърва си, успокоява я, вика ѝ „мамо“, но старата жена е малко нервничка, та постоянно се чумери и подмята на помощницата си, че пипала бавно.

Така се нижат седмици и месеци и младият съпруг затъва от ден на ден в дългове, защото заплатата му не стига, а пък родителите му пишат в тефтерче какво се харчи и делят разходите на равни половинки. Добри сметки — добри приятели, казва поговорката. Ала ето че идва неминуемо времето, когато сметките се объркват и добрите приятели стават неприятели.

— Тая работа няма да я бъде тъй! — изтърсва една вечер старият учител пред младото семейство. — Два месеца вече не гте внесли нито

стотинка за храна. Не стига, че седите тук без наем, ами на туй отгоре и яденето си не плащате. Вижте какво ще правите, в събота пари искам от вас. Да бях милионер, нямаше да ви закачам, но човек пенсионер като мене не може да храни четири гърла!

— Срамота е, тате, да приказваш така — казва синът с пламнало от смущение лице. — Почакай малко, докато се оправя. Влез ми най-после в положението!

— Ами че ти влизаш ли ми в положението, бе господинчо? — избухва бащата. — Питаш ли ме ти мен как се червя аз пред бакалина и какво разправям на хлебаря? Я го гледай ти! Срамота било да му искам да си плаща яденето! Срамота е твоето! Който не е имал пари, да не се е женил.

Последните думи на стария учител клъцват жестоко сърцето на снахата и оставят в него неизлечима рана" Без да слуша повече разправията между бащата и сина, тя става мълчаливо от стола си, прибира се в спалнята; захлупва се върху кревата и дълго тресе тялото си в горчив и неудържим плач.

От тоя ден нататък нашите герои започват да се хранят отделно и да живеят като чужденци в къщата на свекъра. Купуват си те хлебец, сиренце и маслинки, затварят се в стаята си и понасят с героично търпение бедността и лишенията. Понякога свекървата се умилюва и се опитва да им подхвърли по някоя наденичка, ала в такива случаи снахата нзръмжава свирепо и праща наденичката в някой ъгъл на вестибюла, доволна и горда, че е презряла изкушението.

— Я поне ти недей нервничи! — скръцва ѝ със зъби съпругът и я поглежда сърдито изпод вежди.

— Извинявай, приятелю! — изсъсква му съпругата, като си свива устните в презрителна гримаса. — Ако у тебе няма капка честолубие, можеш да си прибереш наденичката и да я изядеш!

Както и трябва да се очаква, запасното полковниче. и жена му подушват скоро влошените отношения между младите и старите и се намесват, за да изгладят недоразумението. Ала тяхната намеса, вместо да внесе желаното омиротворение, усложнява още повече положението и забърква такава една каша, че в края на краищата самите сватове и свати се хващат за гушите.

— Добре, бе свате — казва старият учител, — щом смяташ, че парите не са всичко на тоя свят, вземи, че приберн ти младите при себе

си и ги гледай! Колкото са те мои деца, толкова са и твои!

— Ще ги прибера, защо да не ги прибера! — отвръща забъркано запасното полковниче и примигва уплашено. — Аз мога да ги прибера, но не е там въпросът! За вас ми е, стеснително! Ще си кажат хората: виж, изпъдиха ги свекърът и свекървата, трябва да е имало нещо хърмър. помежду им! Ще излезете вие лошите, разбираш ли?

— Ба, познават ни нас хората и отдалече шапка ни свалят! — заявява самодоволно свекървата. — Пазете се за вас нещо лошо да не се чуе, че всичко става. Тръснахте дъщеря си на гърба ни, пък и акъл сте взели да ни давате!

— Никой не ви е натрапил насила дъщеря ни! — озъбва се жената със златните челюсти. — Ако не беше вашият син да й завърти ума, днес тя с автомобил щеше да се разхожда и да бъде дама от обществото! Колко лекари и инженери я искаха, но тя — не, по любов, казва, ще се ожения! Нати сега една любов, чеда помниш, додето си жива!

— Де, де, знаем ги пие лекарите и инженерите! — продължава злорадо свекървата. — Не се женят те за момиче без зестра! Само такива ахмаци като нашия син са способни на тая глупост!

След тоя словесен двубой, от който никой не излиза победител, семейство Омайникови и семейство Потайникови се разделят като непримирими врагове. А беше време, когато същите тия хора се уважаваха и зачитаха мненията си, беше време, когато те посред нощ си отстъпваха любезно един на друг кушетката и миндеря. Дявол да го вземе, заплетено нещо са това човешките отношения! И всичко все около парата се върти — и любовта и омразата, и рождението и смъртта. Търкаля се тая пуста пара като черен ангел по земята, коронясва и сваля царе, обявява войни и революции, прави хората християни и аптихристи, създава науки и религии, промъква се коварно в съвестта и я разколебава, стъпва дори върху съричта на влюбените и изсмуква до капчица любовта им.

Неудобно е така да се приказва, братя мои, но такава е, за съжаление, истината. Може някъде по другите планети да съществува друг живот, съвсем различен от нашия — дай боже. Когато умрем, ако сме безсмъртни, там ще отидем и няма да плащаме нито стотинка за нищо. Ала сега засега, докато тъпчим тая грешна земя, длъжни сме пари в джоба си да имаме, иначе сме загубени. Не каза ли и старият

учител на своя сват да прибере младите при себе си и да ги гледа, щом парите не били всичко на тоя свят?

Но хитро е запасното полковниче, не можеш лесно го излъга. Съгласява се те и само привидно да подслони под покрива си младите съпрузи и да ги храни, а след туй започва да го усуква и да философствува, че било обидно за мъжа на дъщеря му да дсйде в неговата къща като приведен зет, че животът бил борба, в която всеки трябвало да участвува с достойнство, и тъй нататък. Развива мошеникът подобни подли теории, а сам стои настрана от борбата на живота и се топли от грейката на ония двеста хиляди лева, които държи непокътнати на спестовен влог в банката.

Ала комедията не свършва тук. На сцената на тоя интимен домашен театър се явяват още много лица — една ехидна тълпа от петостепенни артисти, които искат на всяка цена да вземат участие в играта, па макар и в не дотам благодарни роли. Това са близките и далечните роднини на двата рода, това са приятелите и познатите, които започват да шушукат и да пренасят от ухо в ухо какво казал тоя и какво отговорил оня, каква била свекървата и каква била тъщата. Злоезичието на всички тия доброжелатели раздухва с такава сила ненавистта между сватове, че самше млади съпрузи се наежват един срещу друг, защото кръвта вода не става.

Минават часовете като дни, а дните като години, и сивотата се съгъстява. Къде е флейтата, с която някога съпругът искаше да подслажда тихите вечери на брачния живот? Къде е радостта на съпругата, която бързаше да си създаде семейство, да узакони връзката си с любимия човек и да му пъди мухите от лицето, когато той спи?

Обезверени, озлобени и все пак някак смешно горди в немотията си и в своята залязваща любов, една дъждовна сутрин нашите герои натоварват багажа си на една кола и напускат завинаги малката къщица на улица „Майски букет.“ Клатушка се колата и разтърсва английските мебели, подрънква отстрани един чугунен леген, а съпругът крачи като на погребение и носи внимателно в ръцете си саксия с фикус.

И в това тъжно чергарство на двамата съпрузи, кошо са мечтали за слугини, за готвачки и за собствен апартамент и които сега изчезват някъде на другия край на града. свършва приказката за любовта. Беба и Буби са вече мъртви. Нови хора с оловени сърца вървят подир колата с багажа.

От някогашното минало остава само един сватбен портрет с излъгани усмивки.

1936

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.